„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторницом на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин. на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 180. У Новоме Саду у среду 25. новембра (7. децембра) 1881. ГОДИНА XVI.

ИЗБОР МИТРОПОЛИТА-ПАТРИЈАРХА.

Српски народно-црквени сабор изабрао је у недељу огромном већином гласова — са 53 против 12 гласова — будимског владику преузвишеног господина Арсенија Стојковића за митрополита-патријарха српског.

Избор овај, који је народна странка на сабору на основу свестраног и темељног расуђења учинила, израз је гласа и жеље народа, који се изборима посланика не само негативно у томе сложио, да бачког владику Анђелића не бира, него и позитивно у жељи, да будимски владика Стојковић изабран буде. Избор ће овај за цело у народу најрадоснијег одзива наћи.

Ми се сад уздржавамо на јавност износити течај конференсијални расправа посланика народне странке, које су код свију њи утврдиле намеру и вољу, да владику будимског за свога кандидата поставе и да га изберу за митрополита-патријарха, јер је ствар још у течају; али како је ствар ипак у тој стадији решења, да наша реч тешко да ће претећи решење, то за публицистичну дужност сматрамо, избор са неколико речи пропратити.

Који год Србин — разумемо пријатељ народно-црквене автономије — руку на срце мете, признаће, да је за српског митрополита-патријарха изабрани архијереј најдостојнији за то прво достојанство у српској јерархији. У њему су спојене врлине за то црквено достојанство потребне, и њему нема мане.

Он нема самовоље, која би са тежњом народа за народно-црквеном автономијом у сукоб дошла, а има за тај положај потребне самосталности. Уживајући поверење народа и сабора може имати поспешног моралног уплива на развој народно-црквени ствари.

Ако икад, сад је оваки поглавар јерархије нуждан не само као посредник између јерархије, и народа, односно сабора, него и према самој државној власти.

Крајње је време, да државна власт — да о другом сад неговоримо — задовољили народ српски на народно-црквеном пољу, а то би у данашње време потврдом избраног у повољној мери постићи могла.

Иначе је избор — то ће сваки честит Србин признати — тежак.

Највећа је несрећа, што је са званичне стране уочен баш онај, што у народу нимало симпатије нема, напротив највеће антипатије.

Но кад се узме, да исти нема народног поверења, и неће доћи до саборског гласа, најсаветније је и по саму државну власт, да потврди изабраног, који ће бити најпоузданији посредник између цркве и народа с једне, државне власти с друге стране.

Наши и туђи противници наше народно-црквене автономије не налазећи на избранику сабора српског никакве мане, или основаног приговора, непрестано се позивају само на то, да први избор садањег избраника пре 7 година дана није одобрен. Но да сад не испитујемо разгог томе, ваља на ум узети: да се и онда хтео произвести владика, кога народ и сабор нису хтели, па да се напоследку тај владика напустио, и припустио избор архијереја из друге јерархије, кога је сабор изабрао за нужду, и који је после пет година дана уклоњен, да новом званичном кандидату место направи. Но и овом новом званичном кандидату народ и сабор су противни, па је с тога најбоље потврдити народног избраника, и то онога, који је не из нужде, него по уверењу и с одушевљењем изабран, који је остао љубимац народа, и који је и умом, и добром вољом способан за управу митрополије српске.

Било је у историји и у самој нашој држави и спрам друге вере непотврђења због каквог неспоразума, или непознавања положаја, али то није сметало, да се касније прави положај упозна, и да се и овде уважи поверење народа спрам онога, који се увек веран владаоцу и државе показао, и који је одликован насловом „преузвишености“, и знаком највишег благоволења.

Кад је српски народно-црквени сабор, који је народ у пуној свести својој изабрао, и који је скоро исти, као што је био онај од год. 1879. ком је с највише стране верност призната, и који је и сад верности и одазости својој најтоплијег израза дао — кад је таки сабор будимског владику г. Арсенија Стојковића за митрополита-патријарха скоро једногласно изабрао, то је нада, да ће се сад после 7 година још трајућа жеља сабора и народа српског на највишем месту према променутим околностима времена уважити.

Политички преглед.

Имамо да прибележимо опет један чин, који карактерише иначе добро познату **политику, што у Будапешти спроћу немађарских народности** веје. У финансијском одбору уг. земаљског сабора била је 19. о. м. реч о правним академијама у опште, о сибињској на по се. Чула се тужба, да та академија не одговара цељи, јер у њој има мало питомаца, те да је треба затворити, — као да су друге правне академије у Угарској пуне натучене ђака. Министар просвете, Трефор, рече, да би он ту академију давно већ затворио, да се није освртао на вику, што је Саси дижу ван земље, тј. у Немачкој. Ма да је министар попретио, да ће опет за то академију затворити, одбор је и пак донео закључак, који бар привидно хоће од дотичне мере да одврати одијум пристрасности. Сабору ће се на име предложити, да се влада позове, нека правне академије позатвара, јер не одговарају цељи. Но тим није мисао, министрових речи изменут. Да је министар казао, да ће сибињску академију, као и све друге, затворити, јер не одговарају цељи, — мирна Угарска. Али кад он тај поступак мотивује „виком, што је Саси у иноземству“ подижу, онда дотична наредба на сваки начин мора изгледати као нека каштига, а то је — одијозно. Тако што не би требао један министар да каже, особито кад се ствар тиче предмета, који у право нема народносног значаја, јер на сибињској академији, као и на свим другима, предаје се — мађарски. Из трефоровог поступка излази двоје. Прво, да влади у народносним стварима — није мирна савест. Друго види се, да и пак активна народносна опозиција има, ако не и другог, а оно бар моралног успеха, кад се влада мора да обзире на одјек, што га оправдане народносне тужбе на страни налазе. За то је и српска народна странка увек била и данас јесте за активну опозицију.

После румунске престоне беседе почиње се **одношај међу Аустро-Угарском и Румунијом** све већма погоршавати. Аустро-угарски посланик на румунском двору, гр. Хојос, упућен је, нека прекине лично општење с румунском владом, док се гр. Калноки из Петрограда не врати, тј. док не добије даља упутства, па нека се ограничи на то, да посланичке послове писмено води. Кад се министар спољашњих из Петрограда врати, послаће му нова упутства. Аустро-угарска влада тим је врло одсудан, можда судбоносан корак учинила. Потешкоће, што су до сад у подунавском питању опстојале, тим су пооштрене и повећане. Прекинути заступнику једне државе лично општење с владом, код које је акредитован, постављен, то је једна од најстрожих дипломатских мера, што се обично употребљују. Иза тога има само још један корак даље у дипломатском репресивном поступку, а то је, прекинути сваки дипломатски одношај и заступника дома позвати. Сад се види, шта значи онај официјозни навештај, да ће Аустро-Угарска на име све до 1883. год., док јевропској подунавској комисији не истече мандат, чекати и скрштених руку гледати, шта се на Дунаву збива. Ко ће пак ту највише трпети, то је очевидна ствар. „У првом реду“, вели „Н. сл. Преса“, „мораће и пак интереси наше трговине и нашег бродарења трпети од последица енерђије бечкога кабинета“. Румунска, свесна свога права и правице, са свим је мирна, није се ни најмање жацнула од бечке енерђије. Полузванични „Романул“ чуди се поступку бечкога кабинета, па вели: „Снажни по свом праву, које је Јевропа свечано признала, снажни по начелу, које смо обраном слободне пловидбе по Дунаву на се узели, из држаћемо на путу, којим смо ударили, уверени, да ће наша праведна ствар и правни осећај Јевропе на послетку приволети аустријску владу, да гаји погодније и пријатељскије осећаје према нама“ Нема сумње, да поступком бечкога кабинета није решење подунавског питања на неизвесно време одгођено. Подунавска комисија закључила је истина у својој седници, држаној 19. о. м. у Галцу, да у редовном, садашњем заседању свом обавља само текуће послове, а правило о пловидби по Дунаву да остави ванредном заседању, да га оно изради, заседању, које би до године у јануару почело, — али погледом на нов одношај, што је између Аустро-Угарске и Румунске настао, питање је, хоће ли се комисија под отим околностима у опште и састати моћи.

Велики посланици у Цариграду поставили су комисију, у којој су први драгомани посланички, да већа о **значају јевропских консула по Отоманском царству.** Порта је на име јевропским посаобинама у Цариграду доставила ноту, у којој доказује, да јевропски консули, где их год у турској држави има, немају дипломатски значај, ни делокруг, него чисто трговачки. У ноти се опширно говори о правима и повластицама консулским и вишекратно наглашује, да јевропски консули, за разлику од дипломатских агената, што су у Цариграду акредитовани, опуномоћени, — да су само трговачки агенти, те по томе да немају права, искати, да им се указују почасти, као и онима првим. У след тога постављена је дакле горња комисија. Како из Цариграда јављају, посланици јевропски не деле мишљење, што га је Сајид паша у својој ноти развио. Тако веле они, да се нпр. ђенерални консули великих сила у Сирији, који по одобрењу портином имају да мотре, како ће се онде известити органски статут, — да се не могу сматрати за просте трговачке агенте. Инглези сами за се тврде даље, да војнички консули, постављени, да спраме и надгледају, како ће се извести инглеско-турска конвенција, што се тиче Мале Азије, — да исти имају са свим други значај него ли прости трговачки консули. Најпосле опажено је, да је Сајид паша у својој окружници недоследан јер наглашује, да консули имају чист трговачки значај, а овамо признаје, да они имају и судске функције. По међународно право и међународне одношаје та је расправа свакако од начеоног значаја. За то се може радознало изгледати њен крај.

Устанак у Боци Которској.

Вести, што до сад стигоше из Боке Которске, још не јавише, да је било сукоба међу војском и устаници. Томе се није чудити. Устаници, који не скочише од обести на оружје, него по нужди и невољи, зарад обране свог стародавног и зајамченог права, канда се не мисле упуштати у офензиву, у нападај, јер то им на послетку није ни цељ, него остати при оружаном отпору, у дефензиви своје слободе. Но ни далматински намесник канда такођер не мисли ударати, бар на скоро не; или се још нада, да ће миром моћи што израдити, или — нема смелости, нема довољно снаге. С тога непрестано одлази војска и ратни прибор у Боку, да појача тамошњу убојну силу. Шта мисли аустријска влада даље чинити, то се не зна; како ће се ствари у Боци окренути, на коју ли страну, то је још у руци судбине. Ми ћемо међу тим бележити чине по туђим извештајима. Но како не можемо те извештаје довољно контролисати, јер немамо за то средства при руци, то да богме одговорност за истину јављеног пада на онога, који јавља.

*

„П. сл. Преси“ јављају ис Котора:

Намесник Јовановић наредио је, да пешадија и топништво појача посаде по свима градићима, што их има у Жупи, Паштровићима и Спичу. Најмљено је на два месеца дана више стотина комада теглеће марве, ако устреба за опскрбу веће војске. Намесник је више пута конферисао са министром-резидентом са Цетиња, пуковником Темелом, и овај се вратио на Цетиње, да дипломатским путем поради, да се затвори граница између Кривошија и Грахова.

*

Као што „Пол. Кор.“ 19. о. м. јавља, црногорски војвода, Маша Врбица, већ поставља кордуне дуж црногорско-далматинске и црногорско-херцеговачке границе.

*

По једном которском допису тршћанског „Читадина“ донела је „Н. сл. Пр.“ неке вести, од којих саопштавамо, као што иде.

Дописник тршћанског листа разговарао се пре неки дан с једним Кривошијанином, који му рече: „Године 1869. победисмо ми, док је Херцеговина у аустријској власти, с којом су њени становници одвећ незадовољни, данас ћемо тим пре победити. Који онда нису у устанку учествовали, и ти ће се сада нама придружити, ако будемо нападнути. Херцеговина припада Црној Гори. Наш најбољи савезник јест зима.“

Истом листу пишу, како пре неки дан, баш кад је био недељни сајам, дође у Будву чета од стотину наоружаних друга у тамошње политичко начеоништво, те стаде искати, да јој пусте два затворена домобранца из Брајића. Повереник Блешић, по што се са заповедником војничким разговорио, пусти Брајиће, јер у Будви не беше више војничке силе, до ли 24 пешака и три жандарма. Брајићи и Паштровићи побунише се, текем кад су Кривошијани скочили на оружје.

*

Ако је „Уг. Пошта“ добро извештена, ђен. Јовановић слао је у Кривошије весника, позивајући кривошијане, да се смире и покоре обранбеном закону. Кривошијани пропустише мирно весника, али шта одговорише, то до 20. о. м., кад је та вест из Дубровника отправљена била, још није било познато.

*

Из приватна писма саопштава бечки „Фатерланд“ ове вести:

Више Рисна (вароши, у којој има око 1000 становника које српске, које талијанске народности) право пут севера лежи градић Леденице, који је Аустро-угарска војска напустила, јер га сматраше, да је са војничке стране незнатан. Кривошијани су га од чести порушили, али сад, особито обноћ, чувају у њему стражу. На новачење дошло је својих 16 Ришњана и један Кривошијанин. Овог последњег пак — купише тамошње власти за 100 фор, да влади замажу очи. Од Рисна води у Кривошије пут, који кривуда преко голих стена и врлети. Дуж пута наслагали су кривошијани пирамиде од камења, да њим сваког обаспу, ко им се год усуди приближити.

Трећи ловачки батаљон, што се у Фрајстату у посади налази, добио је 19. о. м, налог, нека се спреми, да се крене у Далмацију.

Са угарског сабора.

У седници угарског сабора од 21. о. м. дошао је на претрес законски предлог о трговачком уговору, што је са Србијом 24. априла (6 маја) закључен. Расправа о том важном предмету текла је у главном овако.

Извештач саборског народно-привредног одбора. Гавр. Барош, нацрта на кратко предмет расправе, те га како с политичких, тако и привредних разлога препоручи.

Јевр. Гаал доказује у подужој беседи, да је уговор, што стоји на дневном реду, штетан по Угарску, а само Аустрији и Србији осигурава пробитке. По што пак не ће да стаје на пут постигнутом резултату, то је вољан, законски предлог примити, ако је постарано, да се Угарској сачува право у погледу самосталне царинске области. Тога ради предлаже он, да се влада упути, нека код аустријске и заједничке владе поради, да трговачки уговор, што је 24. апр. о. г. са Србијом закључен, на основу додатка (Acte additionnel), који ће бити саставни део уговора, може Аустро-Угарска отказати, ако буде отказан царински и трговачки савез између Аустрије и Угарске, што је садржан у зак. чл. 20. од 1878. Док тај додатак не буде примљен, нека се остави треће читање и усвајање горњег зак. предлога.

Гр. Лад. Хуњади изјављује, да зак. предлог прима с виших политичких разлога за подлогу специјалној дебати.

Јосип Мадарас не прима законског предлога, јер његова странка не може одобрити уговора, који није подвезан на темељу самосталне царинске области.

Министар трговине, бар. Кемењ осврће се на гаалово разлагање, те вели, да свака држава, кад склапа с другом какав уговор, има невоље, јер она не може искати од законодавног тела, да оно изриче своје мишљење, кад су преговори већ започети. Што се тиче гаалове тврдње, да је уговор по Аустрију погоднији, него ли по Угарску, говорник мисли, да је тешко покасти, у чему је та погодност. Да докаже, да гаалова тврдња није основана, позива се министар на трговину са свињама, која је за Угарску важнија, него ли извоз оне робе, што из Аустрије иде у Србију. Што је царина на свиње, која је до сад износила 2 фор., смањена на 1 фор. 50 нов., то се с финансијскога гледишта не може сматрати за велик губитак, јер на неколико стотина хиљада комада свиња долази само неколико стотина хиљада фор. Говорник тврди, да није истина, да Угарској не треба да се у њу свиње увозе. Камо среће, вели он, да се

јевропска свињска трговина у Стајнбруху усредсређава. Да Аустрија, што се тиче индустријске робе, већу хасну бере, то се само собом каже, јер она је на том пољу куд и камо од Угарске одмакла; Угарска никад не може тако звану аустријску робу произвађати. Кад би човек хтео, све захтеве своје да испуни, не би никад могао! уговора склопити. Уговор се мора у свој целини својој пресуђивати. Моли сабор, нек усвоји законски предлог.

Гр. Алб. Апоњи налази, да Гаал има право, што поднеску налази махане, а опет га прима, јер ма да уговор не одговара народно-привредним захтевима, и ћак се он (говорник) из историјских догађаја уверио, да је тај уговор, кад га човек међународним политичким погледом мотри, велика добит за Аустро-Угарску монархију. Признаје, да вредност уговору ваља у опште, у главном ценити и усваја поднесак са гааловим предлогом.

Министар-председник Тиса полемише с Апоњијем, што је овај замерио, што је царина на свиње смањена и ударена царина на рогату марву. Говорник пак мисли, да угарској стоци, особито свињама и рогатој марви, није врло нужна заштита против запада, јер Угарска не добија ту марву са запада. Што се тога тиче, што је царина за 50 н. смањена, он мисли, да је то смањење добро дошло свињском трговцу, јер ако се услед смањене пристојбе увоз повећати може, то ваља узети на ум, да онда и извоз јефтиније стане. У осталом царина није одређена према помесним, него према међународним приликама. Што се тиче гаалова предлога за одлуку, Тиса примећава, да трајање царинског савеза не може прејудиковати трајању царинског уговора. С тога моли сабор, нек усвоји законски предлог, а одбаци гаалов предлог за одлуку.

По томе буде расправа прекинута, и закључено, да је сабор у понедељак настави.

Из аустријске посланичке куће.

У седници аустријске посланичке куће од 3. дец. дошао је на прочитање предлог дра Жака о објективном преском поступку, који он тиме мотивује, што су у првој линији прошлих недеља силне конфискације учињене. Спомиње, како је просто донешена резолуција бечког општинског већа у погледу кухелбадских изгреда конфискована и наводи друге сличне примере. Кад се прегледају сви ови догађаји, изгледа, као да је давно сахрањени апсолутизам и превентивна цензура оживила код државних одветника. Така пракса уништава државноправну неодвисност судова. У сваком ресору и у сваком легислативном одношају нужне су три ствари: знанствено разумевање, етичка озбиљност и државнички поглед, и на моју највећу жалост морам изјавити, да влада, што данас на крми седи, ни једног од отих својстава нема (Покрет.) За доказивање тога става рече говорник: Зар ту има етичке озбиљности, кад при постављању судских места пре свега народност одлучује, и кад се тек у другој линији за способност пита и кад се та прилика употребљује, да ко постане популаран на рачун правде неге? (Велики покрет у целој кући.) Зар ту има моралне озбиљности, кад се на чело управног судбеног стола позове човек..... (Бурно прекидање и гласови „на ред!“ с десна; Чујмо, Чујмо! с лева.)

Потпредседник (звони): Жао ми је, што морам говорника у говору прекинути. Али га морам замолити, да не вритикује акт, који је од круне произашао.

Посл. др. Жак: Мислим, да се о томе могу изразити, јер су актови круне, који произлазе у суделовању пододговорних министара, предмети дискусије у парламенту. Ја сам потпуно веран уставном државном праву, које статуира потпуну одговорност министара. (Живо допадање с лева.) Али овој влади недостаје ни државнички поглед (Смеј с десна.) Хоћу да будем кратак, и с тога ћу само два момента навести. У монархичној држави новог доба један је од првих и најважнијих задатака тај, да се чува ауторитет горње куће и господског дома. Конзервативни елеменат ваља да свога правог израза нађе у близини круне, која је и сама „остајући“ (bleibendes) елеменат, која репрезентује чврсти пол, око кога се све окреће. Та државничка конзервативна мисао гази се ногама, кад се господски дом деградира наименовањима.... (Бурна прекидања и узвици: „на ред!“ с десна, а дуготрајно допадање с лева.)

Потпредседник: Жао ми је, што опет морам говорника у говору прекинути, али у свези, у којој је он речи употребио, мислим, да се то не може друкчије разумети, него тако, да је под одговорношћу садање владе један законодавни фактор деградиран. Морам дакле говорнику укор дати.

Посл. др. Жак: Ја сам свршио свој говор и стављам у формалном одношају предлог, да се поднесак придода особитом, из 15 особа састојећем се одбору. Мој предлог узвишује се над ђељима појединих странака, он ваља да служи општим интересима, и у том смислу молим вас, да нацрт учините законом. (Гласно допадање с лева; утишавање с десна.)

Посл. Линбахер говорио је уз допадање деснице против Жакових извађања.

Посл. Рус говори о честим конфискацијама мале провинцијалне пресе, дочим противничке новине могу Немце у Чешкој до миле воље грдити. Вођ немачке школске задруге назван је „земаљском издајицом“ од једног листа, који у блиској свези стоји са министром правде. Чех, који немачку школску задругу подпомаже, жигоше се као измет људски. (Гласови с лева: Чујмо! чујмо! У неким другим новинама вели се, да се сваког члана те школске задруге ваља клонити као шугаве овце. Неки владин орган у јужној провинцији писао је приликом изгреда у Спљету ово: Сада је демаскована најновија завера немачких либералаца, и њихов савез са велеиздајничком „иредентом“ откривен. (Чујмо! чујмо! с лева.) Таке и томе подобне изјаве нису конфисковане али је истина био случај, кад је неки горњо-аустријски лист прештампао Ригеров меморандум на Наполеона III. и ништа више. Неки други лист је конфисвован, што је опомињао да је Ригер године 1848. рекао: „Аустрија ће настојати, до год Славени хоће.“ Уверен сам, да то г. посланик није никад казао. (Допадање с лева; др. Ригер виче: Ја сам то казао! — Чујмо! чујмо! с лева.) Ако је то г. посланик рекао, онда ми је жао, што је наш друг при конфискацији. Његова тадања изјава ипак не мора бити безопасна, бар по мњењу тадашњега државног одветништва.

Министар Пражак: Објективни поступак није могао бити оклоњен кроз сво то време од кад постоји, и под разним владама, а то је доказ, да до год постоји садањи пресни закон, до год је нужно да се према преси превентивно поступа, објективни поступак остаће увек једино средство за то. Циљ, за што сам реч узео, састоји се највише у томе, да одбијем све оне нападе, који су управљени на правословне судове. (Допадање.) Зајиста судском сталежу се не може завидети у оваком времену, као што је садање, где политичне струје у противним правцима теку, а судски сталеж између ових мора објективно да правду изриче. Да он то ипак чини, ја око тога настојим, за то су и оне саме хтеле сведоџбу дати, али грде непрестано судбене столове и управо им пребацују, да нису самостални. (Охо! с лева, покрет.) Са свим је тако, па и онај проглас, који је на немачко становништво управљен био од стране оних посланика из Чешке. који левој страни припадају, подлегао је конфискацији, не само од државног одветништва, него и од објективне пресуде судбених столова. Она г. посланици, који неговаху покрет последњих година у немачком делу Чешке (живо чуђење с лева), они ће имати да пред историјом сносе одговорност за то. (Допадање с десна, вичу с лева: радо сносимо!) И они ће сносити. (Смеј с лева.) Ако сенатори у својим тогама на вашар иду, они ће се морати задовољити и с тиме, да их гледају као обичне људе (врло добро! с десна) и ако посланици, који у свом високом положају задатак имају, да распростиру нарочито у овим политично узбуђеним временима умереност, ако и ти сами посланици буду прекршили закон (живо негодовање и чуђења с лева. Гласови с десна: Оптужују нас!) Молим, о томе постоје одлуке судбених столова. (Са свим је истинито! с десна. Гласови с лева: објективне!) Одбор ће видити из дата, која ћу му драговољно на расположење ставити, докле је право тврдити, да је по броју и по начину конфискација садања јера све друге надмашила. Догод будем имао част, да водим послове у министарству правде, биће ми задатак, да свуда правду и само правду заступам. (Смеј с лева.) Догод ова влада послове обавља, увек ће она тим основом вођена бити који и вама свесрдно препоручујем: једнако право за све! (Живо допадање с десна и смеј с лева.)

Посл. Др. Ригер: Ја сам зајиста у неприлици да ли сад за предлог или против предлога да говорим. Свакако надам се, пошто су већ два говорника пре мене говорила о свакојаким стварима, које не спадају на ствар, да и ја нећу далеко од ствари отићи. Нисам мислио, да узмем реч, али изазивања са оне (леве) стране свакако ме приморавају, да бар неколико речи у обрану проговорим. Ствар о којој је реч строго узевши није дискутована. Ради се око тога питања, да ли ће висока кућа ствар објективног поступка расправљати и доконати. Да је то тако, о томе нема сумње, ствар се по предлогу једног посланика моје странке налази у расправи код високе куће. Г. посланик др. Грегр предложио је био још пре две године, да се укине објективни поступак. Којим начином ће тај предлог решен бити од стране одбора и доцније од високе куће, о томе нећу да говорим. Али упада у очи, да се баш с оне (леве) стране, где је тај поступак управо измишљен и уведен, сад на један пут тако тешке тужбе против истога подигоше. Искусили смо, да кад је у пређашње време како у ческом земаљском сабору тако и у овој високој кући који члан наше странке или наше народности подигао тужбу на преска гоњења, па кад му је влада тек овако овлаш одговорила, или кад је био одбијен, да је то одбијање примила левица са великим допадањем.

До год се објектевни поступак и гоњење пресе нас тицало дотле је то све похвално и лепо (веселост с десна), тада се то поздрављало увек с радосним усклицима на оној левој страни куће, где се тако радо хвастају са слободом. То је стара ствар, да је добацивање на нашу страну правично, а с наше стране на ону страну, то је простачлук. (Веселост с десна.) Ако хоћете да ствар озбиљно узмете, онда се морате и за то постарати, да се под свим околностима једнако право извршује. Не смете заборавити, да у политичном животу не може друкчије бити, него да поједине странке на измене на владу долазе, то доноси уставност собом и ви треба да се с тим одношајима упознате. Као што је нужно код појединог човека да је у срећи умерен, а у несрећи миран и разборит (смеј с лева), тако би требало, да и свака политична странка себи за правило узме: „умереност у срећи и мирноћу у несрећи.“ То ја поњам, да вама сад то тешко пада, пошто сте 18 година непрестано и без икаква узнемирења владу у рукама имали, и морам рећи ову често злоупотребљавали, да сад више не можете владати, али ви се морате одношајима прилагодити. Може и за нас тако што наступити; али ако изведемо данас овде оне многе преске поступке, на које се толико туже, онда би ми у том погледу далеко дужи списак имали вама предложити. — Господа посланици др. Рус и др. Жак поднеше онако неприправни, како су били (веселост), толико ствари о преским гоњењима, да им ја овако на памет не могу исти толики списак поднети, али то може још доћи. Ми то можемо накнадно извршити. Неки посланик са ове (десне) стране — то је био др. Грегр — поднео је лане списак, који је приказао, на који начин је преса код нас гоњена у време тако званог либералног грађанског министарства и под управом и непосредним упуством оне господе, која као либерални на оној (левој) страни куће седе. Већ је код нас у пословицу прешло, да сиротињски дом св. Вартоломија једино имаде тој либералној ери да захвали, што му је толико много новца утекло, и то све од самих судски пресуда. Ако ви можете рачунати време затвора осуђених немачких новинара па месеце, то ми можемо то исто рачунати на године. (Гласови с десна: на десетине година) Ја бих могао доказати, да су осуђења, која су за време вашег либералног министарства учињена, не један пут, него неколико пута тако многобројна, као ова под данашњом владом. Али ја само кажем, да осуђења чешке пресе могу се бар напоредо узети са осуђенима немачке пресе! (Врло добро! с десна.) Ако се дакле влади пребацује, да влада преко државног одветништва упливише на осуђења, односно на гоњења, то се онда може обим странама пребацити. Под таким околностима може се предпоставити, да се влада труди, да на обадве стране једнаку правду, или ако хоћете, неправду извршује. (Веселост.) Али ако се министарство потруди, да прочита говор посланика дра Руса, то ће исто за цело у великој неприлици бити, какву би науку или какав савет требало одатле за црни. Посланик др. Рус подигао је у своме говору тешку оптужбу против министарства, пошто га осуђује, а исто тако тешку тешку оптужбу, пошто га не осуђује, да не поступа строго, или да поступа врло млитаво. Шта би ту министарство на послетку чинило? Ја си могу од прилике представити, шта г. посланик жели; он сигурно жели, да министарство пропусти новине његове странке без икакве казне, а новине противничке странке да строго казни. (Веселост с десна. Посланик др. Рус виче: А ко је то казао?) Казао није на сваки начин нико (смеј с лева,) али ја назирем, да је то намера г. посланика. У осталом далеко је од мене та помисао, да ја заступам изгреде пресе; не пада ми на памет, да изгреде чешке пресе у обрану узимам, ја их одлучно гањам, одлучно сажаљевам и у свако доба сам приправан, а то сам и доказао, да све могуће чиним, да ти изгреди изостану; али ја желим, да и ви, господо моја, на оној левој страни куће, са истом озбиљношћу, са истом искреношћу, као што ја чиним, на томе делате, да се немачка преса умерава. (Право! право! с десна). Често бива, да се које новине не осуде, јер се много пута на таке ситне листиће и не пази, а кад се из таких ситних новина скупи читава збирка, као што је то посланик др. Рус учинио, онда се за цело нађе много штошта; или ако се и такве мале новине усуђују да чине изгреде, и да тако ратоборне чланке доносе, то мислимо, да тако незнатне па често и недовољно изображене људе није нужно тако строго казнити; али ја сам баш за то, да се они строго казне. На послетку није то ни све једно, ко шта каже Кад се тако какав мали лист усуди да изгреде чини, то се може мислити, да је он донео само плагијат каквог говора, који је у овој високој кући држан, где се каже: „мач из корица.“ — Као што рекох, таки мали листови могу тако што без казне чинити. Али кад какав велики лист, који, као што се вели, стоји под заштитом мужева, који се као државници позвани осећају, да судбом државе дрмају, кад такав лист донесе оваке речи: „Ми Немци у Аустрији осећамо, да смо у овом тренутку на политичном пољу тешко потиснути, многи запечени варварин кези нам зверске зубе са преухитреним поуздањем на победу, многа сурова рука маша се каменом, да нас у главу погоди“ — кад дакле таке речи пише један лист, који у престолници излази, и кога уређују људи од интелигенције, који служе на дику ове куће, онда морамо сажаљевати, што таке ствари на видик излазе. Ми треба сви један пут да се пренемо, нарочито ми из земље чешке, где су се ствари једна према другој тако оштро окомиле, ми треба једаред да се споразумемо (смеј с лева) и да се међусобно удесимо, да не могу ствари тако па даље остати, да морамо доћи до једног закључка, какво право треба да у будуће међу нама влада.

(свршиће се.)

Ново гамбетино министарство у Француској.

У Женеви, крајем новембра.

Како су избори за посланички дом у Француској, по Феријев кабинет — који и онако са својим тунијским походом врло мало изгледа за одржање показа — неповољно и готово хрђаво испали, то мораде Фери да одступи, и Гамбета постаде министром-председником. И ако је Фери све и сва употребио, да бар интегритет саме управе спасе, а ово му је и пошло за руком, то ипак поред свега свога уплива није могао да отклони судбу самога кабинета, и да исти од пада сачува. Комбинација о министарству, коме би имао да буде Гамбета на челу, и о којој се већ из одавна у страној журналистици писало, сада је са свим била избила на површину, и само је још час наступања био неизвестан.

Познато ће бити, да је свако са жудњом чекао, какав ће бити спољни изглед кабинета „досадашњег председника посланичкога дома“. По свима се новинама готово једнако говорило само о т. зв. „великом министарству“. Али ова се новинарска ишчекивања не испунише. Пошто је кабинет већ састављен био, то се више да богме није могло ни говорити о великом министарству, и кабинет који Гамбета састави, називаху сада са неким омаловажавањем „младо министарство“. Истина да овај назив и постоји, али само у толико, у колико се он односи на саме године данашњих министара у Француској, јер је Гамбета као што је познато, изабрао младе људе.

Гамбети су због тога са разних страна и пребацивали. Тако је и сама париска берза, младо министарство дочекала са таким „бесом“ какав се од седамдесете године није десио. Али, ако се на само Гамбетино становиште ставимо, то ћемо врло лако моћи поњати његов поступак при састављању самога кабинета. Он је наиме у првоме реду попудио главне ресорте корифејима либералне странке, Сеју, Фресинету и Ферију. Ови га одбише. Па место да им је оставио времена на премишљање, и место да је тиме министарску кризу одуговлачио, он се брзо решио. Оставивши парламентарне прваке на страну, он је позвао младе људе — своје привржене — који истина, да себи још нису великог гласа стекли, али који у кабинет уносе нову снагу, и ону почињеност према Гамбети, без које се хомогени кабинет неда ни замислити. Да је позвао представнике левога центрума, који се већ у напред изјавише, да ће само укупно у ново министарство ступити, то би он може бити самоме себи руке везао, и не би ни једне седнице можда прошло, а да не би било трвења. Са свим друкчије стоји данашњи гамбетин кабинет, који је искључиво присталицама и Гамбетиним присним пријатељима попуњен. Француско је министарство данас тако састављено, да ће тешко доћи до трвења, па било то ма на коме пољу. Ново министарство није само по имању, већ и у самој ствари министарство Гамбетино; оно у неку руку показује остварење политичких идеја тога познатога државника, који је данас на челу самога кабинета.

Програм, који је Гамбета изнео, ступивши као председник министарства пред комору, није испунио све оно што се од њега ишчекивало. Али ако се на само језгро програма обазремо, то ћемо видети, да он поред теоретичких назора, садржи још и таке предмете, који се на чисто практично делање односе, и који ће свакако и на душеван, а и на материјалан бољитак и развитак француског народа од великога уплива бити. О т. ов. листен-скрутинијуму нема у програму ни спомена; а што је он споменуо и реформу, која се односи на промену избора сената, то ћемо и то лако схватити, ако се само сетимо, да је овај комплицирати начин избора сенатора, у своје време реакцијонарна већина версајске народне скупштине једино у тој цели изумела, како би таме на пут стала развићу саме републике. Шта је дакле природније, него да се, — пошто се републиканска државна форма већ учврстила — и на то помишља, да се ова препрека уклони, и да се и избор прве коморе народу као суверену повери? Даље ставља програм новога председника у изглед и развитак народних школа, а то је баш она тачка, коју су до сада све владе и сви системи пренебрегнули, и коју је трећа република на дневни ред ставила, а коју ће она зацело и извести знати. У програму се даље говори о реформи војног законодавства, о томе наиме, да ће се гледати, да се трошкови народни око издржавања војске умале, и ако ће војна снага земље остати и на даље иста; тиме је сигурно мишљено да се смањи петогодишња презентна служба. Нова влада хоће на материјалном пољу продукције што већу делателност да развије, а то мисли да постигне грађењем и подизањем комуникацијоних средстава, и склапањем трговачких уговора; то је продужење оне либералне трговачке политике, која је за време другога царства цветала, и која је француски народ обогатила. Ваљда ће се бринути и за потребе сиротиње, и гледање да умали социјалне неприлике. На послетку у одношају према цркви, она ће се строго држати конкордата; ови упућују наиме клир на црквено поље, и бране независност државног организма и друштва од цркве. Као завршетак наводи Гамбета у своме програму, да ће влада све јавне слободе поштовати, али да ће се сваком нападају на јаван поредак енергично одупрети.

Као што видимо, програм новога министарства садржи све оно, што ће за практичне одношаје до-

вољно бити, и показује нам слику владиног деловања, као што Гамбета себи ову представља. Министарство зна, шта му с обзиром на сваку појединy тачку чинити ваља, а то је доста. А да ове у програму наведене тачке неће само на папиру остати, већ да ће и изведене бити, зато нам јамчи не само позната енергија самога председника, већ и енергије његових другова, а нарочито рад Казота, Пруста, Ален Таржеа, и Берта.

Сигурно да вам је познато како је нови кабинет састављен, и ја ћу вам у моме првом допису јавити, какав су положај садашњи министри до сада заузимали. Ово држим да ћу тиме пре моћи учинити, што за неколико дана из Женеве, где сам до сада био, у Париз полазим, одакле ћу вам се чешће моћи јављати, пошто ћу бити у стању да све из прве руке дознам. — —?

ДОПИСИ.

Загреб. (О потреби једног нашег катихете на овдашње средње школе.) Кукавно стање наше младежи на овдашњијем средњијем и нижијем школама принукало ме је, да о томе коју и у овоме цијењеноме листу просборим, да и остали свијет види, какову равноправност ми јоште дан данас код наше браће уживамо, да види каква нам је хрватска влада, а уједно да види, како ми овђе на жалост и мало људи имамо или боље рећи не имамо, који би се заузели за опћу ствар и добро.

Ваљда је свакоме читаоцу овога цијењенога листа познато, колико разнијех школа овђе у Загребу имаде, а да буде свакоме јасније и прегледније, ја ћу их навести. Свеучилишта амо не бројим јер у ствар неспада, али; виша гимназија, виша реалка, три препарандије од којијех је једна мушка а двије женске (од овијех једна код опатица), двије више дјевојачке школе (једна код опатица,) и четир мушке нормалне школе. Разумије се, да наравски на сваку од наведенијех школа имаде и наше православне младежи. Сад се пита, а ко подучава ту нашу младеж у вјери на свијем наведенијем школама? Подучава тобоже овдашњи свећеник. А како? на ово, ако ћу савјесно и по души рећи, морам одговорити: никако. А сада за што? На ово опет једна здрав разум одговара, што он на све доспјети неможе, будући да су овђе не само толике школе, а на њега самога него и на свакој и разреди; друго, што он осим овога имаде, по души рећи, и доста велику своју дужност у парохији, јер не само да је приличан број нашијех овђе, него су овђе још и болнице и узнице и умоболница и шта ти ја знадем све, ђе ипак свећеник кадкад посла има. К свему овоме долази и доста велик трећи узрок, што је он наиме калуђер, те као такав у манастиру на лијепу безбригу и „комодитет“ научан неможе, а да то барем донекле тачно обавља; овђе да уз гред припоменем још и оно; „Е хоћо, тебека се дица не боје.“ Хоћа: „Вала ни ја дице“, Његова се слабоћа види најбоље у овом, што си ни у цркви реда са ђацима учинити не може. Ђаци долазећи и одлазећи из цркве кад је који хтио, и на својој милој вољи заузимајући у цркви мјеста, који за њих нијесу, такав су неред правили, да су се, како чујем, некоји грађани на равнатеља овдашње гимназије обратити морали, да барем он са гимназијалцима, којијех је највише, некакав ред учини гледе тога, што је он збиља и учинио, шаљући их сада са једним професором у цркву. Но ђаци из осталијех школа још увијек по староме.

Овако је, што се цркве тиче. А како је са катихизирањем? Никако. Ако упитам којега ђака, шта су узели из вјеронауке, рече ти: ништа. А на питање кад има вјеронауку, одговориће: одређено је тад и тад, али је нема никад. Бога ми лијепе, ако овако и на даље остане, далеко ћемо доћи. А то све стоји за тијем, што влада не ће, а ми опет немамо никога, ко би захтијевао од ње, да једнога катихету барем на све овдашње средње школе намјести. Лахко је то да пред двије три године овако бити могло, кад наше дјеце на свијем овијеш школама до десетак није било, али је сада другачије, кад их на самој гимназији и мушкој препарандији, што је мени познато, око 60 имаде, — а колико опет на другчијем осталијем школама. Наша младеж онако нам пропада са овога гледишта, јер нити ју ко подучава у вјери, нити прикупља и у цркву доводи, па се онда не чуди, јадни Србине, за што се твоје дијете, дошав у Загреб чисто и не покварено, одмах некако преобрази, чим у ове школе завири.

Мислим да би крајње вријеме било, да се изради, да влада и нашег једног катихету барем на све овдашње средње школе намјести. Та кад могу на свакој и најмањој школи по један или два њихова катихета бити, та кад је могао у покојној граници њезин бивши управитељ на сваку средњу школу по једног и нашег катихету намјестити, ваљда би наша влада могла и морала барем на све овдашње средње школе једног намјестити. За то се побринути, држим, да би најприје дужност била нашијех заступника јер ако будемо чекали на саму владу, дуго ћемо се начекати. **X**

У Удбини 9. новембра. (Избор опћинског заступства у Удбини.) У броју 139. „Заставе“ извишао је допис пароха Дана Будисављевића као одговор дописнику са Удбине у 204. броју „Народних Новина“ у коме је описан поступак бившег опћинског начеоника Станка Кораћа и биљежника Луке Кнежевића са овдашњим народом, а насликан је и противаконити чин котарског предстојника г. Калине.

У томе допису навјестио је дописник, да „народ једва исчекива новога избора опћинског заступства, да сруши са леђа своје угњетаче начеоника и биљежника“, те ево се збиља његово предсказивање обистини.

Народ наше удбинске политичне опћине под нечувеним и нечовечним притиском својих бивших опћинских чиновника сносио је сваковрсне неправде и угњетавање, којима је себичност била мета њиова службовања, а закон, лична слобода и слобода иметка била је кукавно оруђе њиове самоволе, што се је све збивало на очиглед г. котарског предстојника Калине, а у опште се говори да је тај г. са опћинским бившим начеоником и биљежником по свој прилици споразуман био, дочим је њихово пространо „благоутробије“ пуно потке изискивало, а обично су га заједно испуњавали.

Нови избор опћинског заступства одржаван је дне 15. и 16. овога мјесеца по новом календару. Код првог изборног разреда председавао је кр. котарски предстојник Калина, а други изборни разред руководио је честити котарски пристав, Вељим Шуберт.

Оба изборна реда одпочела су гласање дне 15. у 9 сати прије подне, те дочим бирачи првог разреда нису имали повјерења у котарском предстојнику, то је ту мало бирача и дошло било, а и оно што их је дошло нијесу хтјели већином приступити избору, мислећи да ту нема лијека народним јадима, те тако је први бирачки разред до 2 сата после подне свршио своје гласање.

Други пак изборни разред руководио је, како рекох, поштена правична душа г. пристав Шуберт, ђе је народ, као никад до сад, поврвио да бира себи ново заступство, а спјешио је тамо тим веселије, што је у г. Шуберту огледао врсног бранитеља државног закона и народне и личне слободе. При томе изборнпм реду трајало је гласање дне 15. од 9 сати прије подне до 11 сати прије поноћи и дне 16. од 9 сати прије до 3 сата после подне.

Но премда је други изборни разред био повјерен г. Шуберту, ипак је г. Калина, окончав избор првог разреда похитао другом изборном разреду, те је дне 15. од 3 сата до 11 сати по подне, пак дне 16. за вријеме свега гласања руководио други изборни разред, у нади, да ће избор по његовој жељи испасти у корист прваш-њег начеоника Станка Кораћа и биљежника Л. Кнежевића, но жали боже свега његова напора и заузимања, дочим се је народ свјестно борио за своју уставну слободу, те је славно победио своје противнике.

Течајем избора при првом изборном разреду, кога је г. Калина руководио, владала је највећа туга. На лицу сваког појединог бирача огледало се неко особито гнушање, невадовољство и неповјерење, дочим је код другог разреда народ врло одушевљен био, те предвођен парохом Даном Будисављевићем, који је као ваљан слободоуман свећеник освјестио народ, одважно се борио и то тим више, што је тај изборни разред руководио човјек правичан, који се није дао од никога странпутицом завести, пак макар то не било ни самом његовом шефу Калини по вољи. За сво време гласања при избору одјекивали су усклици из гомиле скупљених бирача: „Живео безпристрасни г. Шуберт“ — „Неповерење и превирање партајичном . . .“

Но пошто је видио г. Калина, да странка његове партаје пропада, заповједи г. Шуберту у 11 сахати ноћи, да избор прекине и да сутра у 9 сати продужи га, на што је г. Шуберт упозорио Калину на установу §. 8. тачка 4. „реда за обћине“, но дочим је г. Калина, претећи Шуберту са дисциплинарном истрагом, опетовано строги налог дао, да на његову одговорност прекида избор, то се он томе морао покорити, знајући, да би г. Калина скочио из коже, кад би му тко пречио, да не одржи своју вољу, те да својим љубимцима ма којим му драго начином не помогне, на што је избор прекинут и продужење у 9 сати сутра дан прије подне заказано.

Сад је тек наступило вријеме праве борбе, дочим је г. Калина тако удесио и тиме дао прилику бившем начеонику и биљежнику, да свака безакоња одпочети могу. На све стране по свима околним селима летио је биљежник, бивши начеоник, пандури обћински и све остале запристаше, те преко ноћи летише од куће до куће, грозећи сваком са глобом од 10 фор. тко на избор дошао не би Међутим је спремато вино, ракија и још које какве ђаконије, да се заведе народ, те да прими гласовнице из руку биљежникове, а који не би хтео за вољу вина и ракије примити његову гласовницу, томе је сам биљежник отимао силом сваку цедуљу и утискивао му у руке своју. Но јели се тко и томе противио, грозио му је он са бог зна којом претњом, не обзирући се на установе „VII. одсјека угарског казненог закона о преступима и злочинима проти бирачког права грађана §. 189“. Но томе није ни чуда, када се знаде, да је то све г. Калина „in seiner saufpartaischen Konferenz“ тако утаначио.

Када је други дан о полдне пролазио г. Калина кроз гомиле сакупљене светине, није га хтела интелигенција удбинска ни погледати, а из те гомиле зачу се глас: „Види га види. Лијеп предстојник. Красан чиновник! За вољу Лукине Кнежевића прекинути избор и погазити закон. Знати ће свијетли бан за ту неправду и партајичност“! А из друге гомиле, у којој су прости људи стајали, зачу се глас: „Та Калина вири Лукини из ....“ Какав гост онаква му част.

При свем томе безакоњу одржао је свјестни и слободоумни народ сјајну побједу.

Но кад је други изборни разред своје гласовање свршио и успјех гласања оглашен био, потврди г. котарски предстојник Калина избор, пак одмах одатле оде својој партаји у крчму Миће Кораћа, те наговори своје љубимце, да уложе свој уток проти обављеном избору на свјетлог бана, што је збиља и учињено, те како чујем подписао је биљежник више стотина овдашњих житеља на тај уток, без да тко о њему штогод знаде, са изнимком његових запристаша старих вјећника.

У прошли понедељак сакупе се множина бирача на Удбини, те се са осталим народом договоре да пошаљу г. Шуберту адресу захвалности и признавања на његовом безпристрасном службовању и без партаичном поступању при руковођењу другог изборног разреда, коју је одбор од 6 лица подписао и четир особе у депутацију изабране бјаху, да исту лично њему предаду, што је збиља тога дана и обављено.

Поменути одбор од 6 лица спрема другу адресу и купи подписе од све интелигенције и свију чиновника, те ће ју послати његовој преузвишености свјетлом бану, да ју до повољног знања узме, а и господину Шуберту израдиће се од предпоставне високе владе, да милостиво изволи приповнати заслуге тога ваљаног чиновника, кога је поштени рад и његово безпрекорно службовање Калини трн у оку.

Уток против обављеном избору поднешен је котарској области. Знати жељни смо, како ће га г. Калина спровести, а у напред знамо, да исти код г. Калине неће дуго лежати, јер иде у хатар његовим питомцима, а да је која друга ствар, ма била она најпрешнија и најважнија, лежала би 2 до 3 године нерјешена, као што код г. Калине на хиљаде такови ствари нерјешено стоји. Но када једаред г. Калина са Удбине буде премјештен, радо би видјети оног чиновника, који би његове уредовне списе у оваковом стању примио.

Мимогред ми је напоменути, да је прољетос дне 10. априла, када је висока земаљска влада била изаслала г. Штрбца ради неке истраге на Удбину, за коју је г. Калини из Загреба брзојављено било, у заходу котарског уреда читава гомила нерјешених уредовних списа „сахрањена“ била (лијепа архива.)

За овај пут оволико, а други пут коју бољу прозборићемо и турити у јавност, не би ли се висока земаљска влада када и овије крајева сјетила, те нам скинула „млински камен“ са невиног врата. э|с э|с

Београд, 24. новембра. Достављам акат, којим је афера Корнела Јовановића свршена. Исти гласи:

Бр. 2787.
крив. 1881.

У име Њег. Величанства краља.

Првостепени краљ. суд у Вел. Бечкереку, као казнителни суд у својој седници држаној 24. октобра 1881. год. по оптужењу Корнела Јовановића и Јована Борјановића због делања која су противна држави па основу учињене предистраге, а по предлогу краљ. државног тужиоца од 11. октобра т. г. бр. 2974. и 2985. донео је следеће решење:

Да се започети кривични поступак противу Корнела Јовановића и Јована Борјановића због тога што се није могло доказати, да постоји дело кривице, прекине.

Разлози: Пошто се у предистрази у супрот тврђењу окривљених, да су они путовали ради посредовања за осигурање живота код осигуравајућег друштва „Грешема“ као и у супрот те околности, што се то њихово казивање потврђује издатим пуномоћијем од стране поменутог осигуравајућег друштва, није могла изнаћи никаква онака сумњива околност, из које би се могло закључити на какво кажњиво дело, нити се у писмима и осталим списима окривљених налази нешто, што би било противно закону, то се даљи судски поступак морао прекинути.

Из седнице кр. суда у В. Бечкереку 24. окт.

За председника кр. суда:
Ђорђе Хосу.

Нови Сад, 24. новембра. У прошлом листу омакла се у белешци о г. проти Бранковићу погрешна примедба, да му је телеграм стигао пре гласања — не пре, него после његовог гласања, али гласање још није свршено било.

НОВИЈЕ.

— „П. Лојду“ јављају из Беча, да није истина, да гр. Калноки у Петрограду на томе ради, да се монарси Аустро-угарски и руски састану. На против тврде, да он ту мисао никад није покренуо, те по томе да нема ни изгледа, да ће бити састанка.

— Исти лист има ову телеграфску вест из Букурешта од 21. о. м.: Данас је постало опште познато, да је Аустро-угарско посланство прекинуло лично општење с румунском владом. Вест је та сваког изненадила. Овде сматрају, да ће то поспешити оно становиште, што је у престоној беседи изражено.

— Међународна подунавска комисија, која се 17. нов. у Галцу састала свршила је своје административне послове и 21. о. м. требала је завршити седнице своје. Правило о пловидби по Дунаву није у овом заседању расправљано, али су две силе предложиле, да се састане ванредно заседање, те да се та ствар реши.

— Петроградски службени лист јавља, да ће расправе у парницама због велеиздаје, као год и у онима, што могу народ узбудити, бити тајно вођене. По „Нов. Врем.,“ тригодина парница биће у јануару.

— Грчки краљ Ђорђе обилажао је ново задобивене грчке области. Краљ се 11. о. м. укрцао у оропској луци и истог дана добродио до Халкиде, где је изишао на сухо. Допратиле су га обе швадре грчке флоте. Сутра дан приспео је у Воло, где га је силан народ из Вола и околине дочекао. Пратио га је министар марине Бубул. Краљ се 17. о. м. вратио дома.

Разне белешке.

(Потрошак дувана) прошле године износи у Аустрији без Угарске, шездесет милијуна форината за смотке и за лулу; за специјалитете до два милијуна, од прилике преко три милијуна форината више него год. 1879. Бурмута се више продало 14,370 килограма. Пушенца дувана потрошено је финога у кутијама и ванојима мање године 1880. него 1879. свега 173.300 килограма, али просте врсте 40,824,953 свешчица (= 1,152,282 килограма) више.

(Свиларство у Италији.) Свиларство подигло се ове године знатно у Италији, произведено је наиме 36,137.000 килограма чаурица у вредности од 129,000.000 франака. Одкад је очевидно, да су се старе пасмине свилаца изврегле, набавило се семе посве нових пасмина и то најбољим успехом. У јужној Француској помаже влада особито свиларство, одкад се показало, да се виногради од филоксере спасти не могу. Ове године произведено је у јужној Француској 6,000.000 килограма чаурица.

(„Учитељско удружење“. Учитељи и учитељице основних школа кнежевине Србије основали су друштво, које се зове: „Учитељско удружење“. Циљ је удружењу: а.) Духовно усавршавање и по сретством тога оспособљавање за боље вршење својих дужности. б.) Потпомагање опште народне просвете, и потпомагање чланова и њихових породица у болести и другим неприликама, кад дотични местни одбор за нужно нађе, тражећи за то претходног или накнадног одобрења од главне управе.

(Воће у Француској.) Овде се прими сваке године преко 20 милијуна динара за воће коштичаво, трешње и вишње, кајсије, шљиве и бресквe, а око 70 мил. динара за јабуке крушке и гуње, и до 10 мил. динара за друго воће, што се изведе. Год. 1871 извежено је трпеског воћа $35^1/_2$ милијона кила, г. 1871, 30 милијона кила, г. 1873. 21 мил. к. г. 1874 64 мил. к. Грожђа прода се у Паризу на пијацама на 5 мил. кила. На виноградима раде у Француској преко 6 милиона људи, то је $^1/_5$ целог становништва; и отуда пада преко преко $^1/_6$ целог пореског прихода земаљског. У Француској има вртара који годишње узму за воће по 80.000 фор. Из Ангеса иде сваки дан, док траје воћа по 15.000 кила крушака и по 40.000 кила јабука у Париз на пијацу. Мало место Фугерол узме добрих година за својих до 800.000 литара трешњевице по 1 милијун динара.

(Велики вотњаци.) Данас је највећи на земљи вотњак Р. Кинстри-јев у северној Америци код Њујорка, у њему има 24.000 дрвета јабука, 4000 трешања, 2000 крушака, 1000 бресака, 500 кестена 500 шљива, 15.000 винових и 6000 лова малине. Ту је набрано пр. г. 30.000 буради јабука. Највећи вотњак у Угарској је у жупанији бачкој у Роскошу неког Мајтења који има 329 јутара и на њима 42000 трешања и вишања, 5000 јабука, 3000 ораха, 600 крушака, 5000 шљива, 200 кајсија, 500 кестена, и др. свега до 19.000 воћака. — Не далеко ту је и вотњак Шимонов, који је још лепши. Још већи су вотњаци гр. Зија, који имају преко 40.000 воћака, што је све гроф сам својом руком посадио. Имају и наши манастири лепе вотњаке ал нема још пописа ни броја њихових воћака.

(Француска министарства). Садашња француска република јест трећа у повесници, и одкако постоји, за ових 11 година имало је 13 влада са 159 министара, те је свака влада просеком 314 дана трајала. Најчешће промене бијаху у министарству унутрашњих послова, — имало је наиме 28 министара до јако. У осталим министарствима овако се мењаху министри: у пољоделском и трговачком 19, у војеном 18, у финанцијом 17, у оном за јавне грађевине 17, у поморском 15, у спољашњем 14, у просветном

14, у правосудном 13, у поштанском и бројавном 3 министра. Између 159 министара некоји беху неколико пута министри: Леон Сеј седам пута, Сисеј, Декав и Тесеранс де Бор шест пута Фуртон и Вадинтон сваки по пет пута, Дифор и Фуришон по четир пута. Једанајст министара вратише се на владу три пута, 22 два пута и само 39 задовољише се, да један пута буду министри.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

УШАО ЈЕ У ШТАМПУ

„ПОСТИЉОН“

велики забавник за годину 1882.

ИЛИ

ЧЕСТИТКА О НОВОЈ ГОДИНИ.

Са идућом 1882. годином ступа „Постиљон“ у 10. годину излажења свог, биће као и до јако нов — оригиналан, пун лепог шаљивог садржаја, препоручујемо га свој г.г. **писмоношама и осталим честитачима** као лепу честитку о новој години.

Ко је рад да му се име на корицама штампа, нека нам се изволи што пре са именом и наручбином пријавити.

Цена је „Постиљону“ за идућу годину

САМО 5 НОВЧ.

У Новом Саду 14. новембра 1881.

СРПСКА ШТАМПАРИЈА ДРА СВЕТ. МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ.

СРБАДИЈА

ЧАСОПИС ЗА ЗАБАВУ И ПОУКУ

уређује

СТЕВАН ЋУРЧИЋ.

Изишла је из штампе десета свеска са овим садржајем:

Краљ Вукашин. Драма у пет од Драгутина Илића. (Одломак).

Вереница. Црта из народног живота од Мила.

Золтан Карпатија. Роман Мавра Јокајије. С мађарскога превео Ђорђе Поповић.

Дилберче. Песма Николе Ђорића.

Приче мудрих људи. За српску омладину удесио Атанасије Николић.

Подјармљеној браћи. Песма Петра Петровића.

Из науке о језику. Од Јована Бошковића.

Шетња по електричној изложби париској. Од М. Ђ. Станојевића.

Историја српскога народа. Написао Венијамин Калаји. С мађарскога превео Гаврило Витковић.

Листак: Српски народни фондови у Карловцима. — Беседа у Врањи.

— Учитељска школа у Нишу. — Гимназија на Цетињу. — Српска домаћа индустрија. — Богословија у Сарајеву. — „Невен“ дечин лист. — Нотална ђачка појанка.

Још се може добити

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР ЗА 1882. ГОД.

Цена 50 новчића, или 1 динар.

Наручбине из Србије ваља упућивати књижарама В. Валожића и Петра Ћурчића у Београду, из осталих крајева подписатој штампарији.

Ко наручи за готов новац или на распродају у више примерака ових календара, добија према количини наручбине највећи рабат.

Накладна штампарија А. Пајевића
у Новом Саду.

ТРГОВИНА И ПРОМЕТ.

СТЕВАН КОСТОВИЋ

КОМИСИОНСКА РАДЊА У БУДИМ-ПЕШТИ.

Куп и продаја свију ниже назначени и у ту струку спадајући артикла по умереној провизији и строго солидној послузи.

Извештај од 19. новембра (1. децембра) 1881.

Жито из Потисја	77—79	ф. 12.45	ф. 12.60
„ „	74—76	„ 12.10	„ 12.20
„ банатско	77—78	„ —.—	„ —.—
„ „	74—76	„ 12.15	„ 12.25
„ „	72—73	„ 11.60	„ 11.70
„ бачко	74—75	„ 11.60	„ 12.—
„ „	72—73	„ —.—	„ —.—
„ влашко	75—	„ —.—	„ —.—
„ „	73—	„ —.—	„ —.—
„ српско	76—	„ —.—	„ —.—
„ „	72—74	„ —.—	„ —.—
Узанц-жито за март-април		ф. 12.14	ф. 12.18
„ за септ.-октобар		„ —.—	„ —.—
Раж мађарска		„ 8.80	„ 9.—
„ влашка		„ —.—	„ —.—
Јечам за храну		„ 7.20	„ 7.55
„ за пиваре		„ 8.—	„ 9.50
„ влашки		„ 7.25	„ 7.50
Зоб трг. роба		„ 7.15	„ 7.70
„ фина роба		„ —.—	„ —.—
Узанц-зоб за септ.-октобар		„ —.—	„ —.—
„ за март-април		„ 8.15	„ 8.18
Проја мађарска		„ 5.—	„ 6.—
„ влашка		„ 6.—	„ 6.50
„ влашка за пролеће		„ —.—	„ —.—
Кукуруз, готова роба, банатски		„ 6.60	„ 6.90
„ „ „ влашки		„ 6.55	„ 6.90
„ за мај-јуни банатски		„ 7.10	„ 7.12
„ за септ.-август банатски		„ —.—	„ —.—
„ за септ.-октобар банатски		„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, банатски нови		„ —.—	„ —.—
„ за јан. фебр. март, влашки нов		„ —.—	„ —.—
Репица готова роба Kohl		„ 13.50	„ 13.80
„ банатска		„ 12.60	„ 13.—
„ за август-септембар Kohl		„ —.—	„ —.—
„ за јули-август банатска		„ —.—	„ —.—
Горушица по каквоћи		„ 6.50	„ 7.—
Мувар „ „		„ 7.50	„ 8.—
Ланено семе по каквоћи		„ 13.—	„ 14.—
Кудељно семе „		„ 8.—	„ 8.50
Бикељ по каквоћи		„ 7.50	„ 8.—
Пасуљ бели нови		„ 11.50	„ 12.—
„ „ стари		„ 8.50	„ 10.—
„ жути нови		„ 10.75	„ 11.50
Погачице од репице		„ 6.—	„ 6.25
Погачице од горушице по каквоћи		„ 4.—	„ 4.50
Паприка трг. роба		„ 17.—	„ 18.—
„ фина роба		„ 35.—	„ 45.—
„		„ 32.—	„ 34.—
Мед оцеђен		„ 31.—	„ 32.50
„ вошчан		„ 28.50	„ 30.—
„ за октобар-новембар оцеђен		„ —.—	„ —.—
Восак рожнавски		„ 118.—	„ 120.—
„ славонски		„ 122.—	„ 125.—
Шљиве српске гот. роба нова у бурадма		„ 14.—	„ 14.25
„ „ „ у џакови		„ 13.25	„ 13.50
„ „ узанц роба за нов. у бурадма		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ —.—	„ —.—
„ босанске гот. роба нова у бурадма		„ 14.75	„ 15.—
„ „ „ „ у џакови		„ 14.—	„ 15.—
„ „ узанц роба за нов. у бур.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ у џакови		„ —.—	„ —.—
Пекмез, готова роба, славонски		„ 16.—	„ 17.—
„ за септембар-октобар славонски		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ банатски		„ 15.—	„ 16.—
Свињска маст варошка		„ 73.—	„ 73.50
„ „ сеоска роба		„ —.—	„ —.—
Шишарке прима мађарске		„ 20.—	„ 20.50
„ прима 1881 славонске		„ 16.50	„ 17.—
„ секунда „ 1878.		„ 13.—	„ 13.50
„ прима српске 1879.		„ 14.50	„ 15.—
„ прима српске 1878.		„ 11.—	„ 12.25
Овчије коже срп. и бос. лаке по 102 ком.		„ —.—	„ —.—
„ „ „ „ „ средње 102 ком.		„ 110.—	„ 182.—
„ „ „ „ „ тешке 102 ком.		„ 135.—	„ 145.—
Јагњеће за табаке 102 ком.		„ 100 —	„ 105.—
„ за ћурчије 102 ком.		„ 115.—	„ 125.—
Козије по каквоћи за 56 кила		„ 54.—	„ 61.—
Јареће „ „ мађар. ердељ.		„ —.—	„ —.—
„ тешке		„ 148.—	„ 150.—
Вуна срп. и бос. по каквоћи цигаја		„ 60.—	„ 61.—
„ „ „ џакел		„ 48·—	„ 49·—

Рана. Од мог задњег извештаја од 14. (26.) новембра ослабила је у готовом житу више и више, роба на расположење могла се само са 15 до 20 нов. нижим ценама, но имаоци од већих партија предпоставише своју робу у магацин сложити него на тим ниским ценама продавати, то се наравно и обрт ове недеље на 40.000 метр. центи ограничио. И у терминима је слаб обрт, жито за пролеће спало је на ф· 12.— доцније се цена опоравила на ф. 12.7½ до ф. 12.10. У кукурузу за мај-јуни отворио се посао са ф. 7.— и закључује са ф. 7.05. Зоб за пролеће ф. 8.20 до ф. 8.22.

Продукти Шљиве још једнако без посла, обрт се ограничава на мале партије, српске 100 комади по фунти ф. 12.¾. Босанска се роба само 85 до 90 ком. по фунти до ф. 15.— продају. Пекмез, фина роба, до ф. 17.— тражен, средња и слабија роба без купаца.

Шишарке, продало се у течају ове недеље више партија. Један терет (шлеп) митровачких по ф. 16.50, други по фор. 15.60 нето каса, прима, секунда и терција једно па друго, трећи терет, искључиво прима бачких по ф 18.50 на 6 месеци, франко у магазин стављене, купише два фабриканта.

†

Жалосним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се мила и никад незаборављена супруга и мати

Екатерина Ивковић, рођ. Стојаковић

супруга трговачка

после дугог и тешког боловања 15. новембра 1881. у 7 сахати (ујтру) из јутра у 46 години свога живота у вечност преселила.

Тело покојнице биће 16. новембра у православну цркву у Кузмину око 3 сахата однешено, одакле ће се матери земљи даље предати.

У Кузмину 15. новембра 1881.

Ожалошћени супруг: Јован Ивковић (чика Јоца.) Жалећи је син: Ђорђе Ивковић, свршен правник.

Курс бечке берзе 24. нов. (6. дец.)

5% металица	77 25
5% народног заима	78 25
Аустријска златна рента	94.10
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.57
Наполеондори	9.40
Немачке марке	58.05

СРПСКО НАРОД. ПОЗОРИШТЕ.

(Недељни ред представа.)

У четвртак 26. новембра: **„Дон Цезар од Базана“**, драма у 5 чинова, написао Диманоар, превео Н.

У суботу 28. новембра **први пут: „Марија и Магдалина,“** позоришна игра у 4 чина, написао Павле Линдау, превео Сава Петровић.

У недељу 29. новембра **први пут: „Крвави престо.“** Трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.

Ред пловидбе

од 17. (29.) новембра 1881. до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: средом и суботом у ½5 еати после подне.

од **Новог Сада** у **ТИТЕЛ, ЗЕМУН, ОРШАВУ** и **ГАЛАЦ**: средом и недељом у ½3 сата после подне.

Нови Сад, 17. (29.) новембра 1881.

Отправништво.

ОГЛАСИ.

Оглас.

Кр. котарски суд у Земуну даје на знање, да је на молбу овлаштених чланова разрешене задруге Веселиновић, к. број 65. из Батајнице дозволио добровољну продају непокретности под к. број 65. у Батајници поменуте разрешене задруге, састојеће се из куће под бр. 65. са двориштем и баштом, на даље из 24[1338] јутара оранице, 6[140] јутара ливада и 1130 винограда, све у укупној вредности од 2413 фор. и да је за исту продају одредио II. рок дана 22. декембра т. г. у 9 сати пре подне на лицу места у обћинском уреду у Батајници с тим додатком да ће се упитне непокретности на овом року ко највише понудио буде и испод процене продати.

Дражбени услови, проценитални записник и грунтовни извадак могу се код овога суда увидити и у препису добити.

Кр. котарски суд у Земуну 29. новембра 1881.

Котарски судац

3—3 **Поповић.**

Стечај.

Ради попуњења упражњене парохије у Ђиру, расписује се овим стечај.

Надтицатељи имају своје уредно инструисане биљегом од 50 кр. снабдевене молбенице потписаној конзисторији у року од 4 недеље од дана првог уврштења подвети.

Из конз. седнице у Темишвару 5. новембра 1881.

2—3 **Епархијска конзисторија.**

БАНАТСКА СРПСКА ЗАДРУГА ЗА ШТЕДЊУ И ПРЕДУЈАМ У ЛИКВИДАЦИЈИ У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ.

Усљед закључка ликвидацијоног одбора од 27. новембра. 1881. држаће гореименована задруга своју

ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

7. (19) декембра 1881. у 10. сати пре подне у задругином локалу, на коју се позивају чланови, који нису због обеза напрам задруге тужени.

Ако се тог дана прописани број чланова неби скупио, одгађа се скупштина **за 14. (26.) декембра 1881.**

Дневни ред:

Да се донесе закључак о закључењу или евентуалном продужењу ликвидације.

У В. Бечкереку, 15. (27.) новембра 1881.

1—2 **Ликвидацијони одбор.**

Помодна и мануфактурна трговина

ЈОСИФА ШТРАУБА

у Земуну

потребује 1 шегрта и 1 практиканта. 2—3

ПИЈАНСТВО ЈЕ ИЗЛЕЧИВО

са или без знања пијанице и то са у небројеним случајевима опробаним средством

Antimethystikon

(екстракт против пијанства)

Употреба тога средства проузрокује гадљивост против прекомерног пића, поправља апетит и повраћа несретника својој породици и своме позиву натраг. **Цена једне флаше заједно са упутством за употребу ф. 1·50.**

Прави се само у **апотеци код угарске круне у Кежмарку** (горња Угарска). Добити се може и то пошт. поузећем или пошиљањем новца у напред. **Пилуле против пљоснастих гљиста** такођер се могу добити по ф. 2·— 5—5

СРПСКА ШТАМПАРИЈА

ДРА СВЕТОЗАРА МИЛЕТИЋА

У НОВОМ САДУ

препоручује се п. т. публици како у месту, тако и из околине, са својом тачном, брзом, лепом и јефтином израдом сваковрсни штампарски послова.

Особито упозорује сл. црквене општине на

ЦРКВЕНЕ МАТРИКУЛЕ

које су на прописаној правој кончаној хартији „Dyos-Györi“ штампане и то у формату 46—59 сантим.

Цена је књизи од 25 табака 1 ф. 25 н.

САД БАШ ИЗАЂЕ У НАШЕМ ИЗДАЊУ

БАЧВАНИН

СРПСКИ КАЛЕНДАР ЗА НАРОД.

ЦЕНА 30 НОВЧИЋА.

Растуривачима дајемо 25 процената рабата.

Ко наручи за готов новац у више примерака добија 33⅓ процента рабата.

1—6 **КЊИЖАРА ЛУКЕ ЈОЦИЋА И ДР.**
у Новом Саду.

ПОМОДНИ САЛОН

Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

у гостиони Schneider у Н. Саду

снабдео се са великим избором елегантни палетоа и мантила од правог вуненог штофа, као и од плиша са особитом израдом, цена од фор. 25, до фор. 200.—

Бавиће се овде само до краја децембра о. г. 2—3

Одговорни уредник др. Светозар Милетић

Српска штампарија дра Светозара Милетића.